

12.8.71
Språkvårdsspalten:

Sotare, sutare och annat

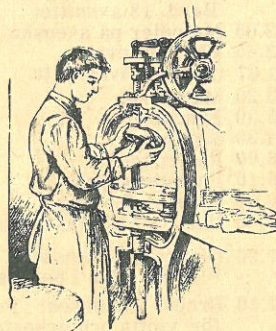
1

Är det korrekt att säga t. ex. "klockan är kvart fått i tre"? Vad är fått för ett ord? -- Uttrycket, liksom andra med fått, är typiskt finlandssvenskt, enligt min erfarenhet mindre vanligt numera. Jag tror att det är helt obegripligt i Sverige. Den yngre generationen här i Finland säger alldeles övervägande (en) kvart före tre eller (en) kvart i tre. Hos oss dominerar troligen uttrycken med före, i Sverige är troligen en kvart i tre vanligare, men bägge uttryckena är korrekta. Vad sedan ordet fått beträffar är det egentligen en form av det ord få som vi har i få människor, några få gånger osv.

2

Hur kommer det sig att det finska ordet suutari inte alls betyder "sotare", utan "skomakare". -- Det är helt enkelt så, att

sotare och suutari har helt olika ursprung. Det svenska ordet hör naturligtvis samman med sot och sota, men det finska ordet är en långväga främling. Följer vi dess ursprung, så finner vi först att det i fornsvenskan fanns ett ord sutare, som betydde "skomakare" -- nu lever sutare i svenskan bara som namn på en fisk. Men ordet är inte ursprungligt svenskt. Det kommer från fornengleskans sutere, men ordet är inte inhemskt i England (nu är det för övrigt utdött där, och "skomakare" heter cobbler), utan latinskt: sutor, besläktat med suere, svenskans sy. Skomakaren kallades alltså efter sin verksamhet att sy ihop läderbitar. Vårt uttryck skomakare,

● En sutare som mekaniserat, liksom.

bliv vid din läst hargrekiskt-latinskt ursprung. På latin heter det *nesutor supra crepidam*. -- Det gamla sutare fick vika för skomakare, som är plattyskt liksom många andra hantverkarnamn och innehåller makere "görare", av maken, nutida tyska machen "göra".

3

Är det korrekt att tilltala en dam med frun? -- Nej, inte i vanligt språkbruk. Det förekommer som känt i butiksspråk; i butiker tilltalas ofta en dam med frun, även om hon är ogift -- och tvärtom tilltalar vi expedienterna med fröken, oavsett om de är fruar eller fröknar.

Annars, i samhället i övrigt, är det olämpligt att använda frun i tilltal, helt enkelt därför att åtminstone en del fruar tycker illa om det. Det korrekta är fru + namnet (fru Andersson osv.); vet man inte tillnamnet, säger man Ni. (Det är en språkets nyck, att man inte kan säga bara frun, medan bara fröken är hur bra som helst, men "sådan är språket".

4

Vad kommer dialektordet språta av? -- Ordet språta, som uttalas med kort å, betyder "klen, böjlig kvist". Det är vanligt i dialekterna och finns i andra nordiska språk. Det sammanhänger med spruta; grundbetydelsen hos språta är "framväxande, "framsprutande" kvist. Man kan jämföra att det engelska ordet sprout som är närbesläktat, betyder "växttelning" och "växa fram", "skjuta upp".

5

Vad har ordet skviro för ett ursprung? -- Ordet är mycket välkänt i norra svenska Österbotten. Det betecknar "häftig diarre". Jag håller före, att det är ljudbetecknande. Vi har flera ord på skv- som är ljudmålande: skvalpa, skvätta, skvipa (rikssvenskt skvimpa).

CARL-ERIC THORS